

בס"ד כללי הה"א

קמז. הלכתא כותיה דשמואל בדיני לגבי רב¹

בכורות מ"ט ב'. וכפי הנראה שם, הוא כלל מוסכם מכולהו אמוראי, מדקאמר ואף על גב דקיימא לן כרב באיסורי וכשמואל בדיני, הכא הלכתא כוותיה דשמואל. וכן משמע מסתמות כל בעלי הכללים אשר הזכירוהו בסתם².

אמנם לפי האמת איכא אמורא דלא סבירא ליה הך כללא, כדמוכח בפרק הניזקין (גיטין) ס' ב' גבי פלוגתא דרב ושמואל בבני נהרא הי מינייהו שתו מיא ברישא, דקאמר שם בגמרא אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר. וכתב רש"י ז"ל (ד"ה כל) כל דאלים גבר, ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיני. וכן כתבו התוס' שם (ד"ה סליקו) לתירוצא קמא. אמנם לתירוצא בתרא כתבו דהכא שאני דמסתבר טעמיה דרב. אוצר החכמה

ודרך ג' מצאתי להרא"ש ז"ל שם (פ"ה ס' כא) בשם ר"ח, דמשום דשמואל תרגמא להא דרב, נפק מכללא דהלכתא כשמואל בדיני³.

ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת, לא ידענו מה היה לו למהר"ש אלגאזי ז"ל בספר גופי הלכות כלל (קנ"א) [קפ"א]

שנתקשה בזה וכתב וז"ל, הלכה כשמואל בדיני לגבי רב, וצריך עיון בגיטין פרק התקבל [צ"ל: הניזקין] (ס, ב) גבי פלוגתא דבני נהרא כתב הרי"ף ז"ל (כת, א בדפי הרי"ף) והשתא דלא איתמר הלכתא כמאן, מאן דאלים גבר, ואמאי צריך למפסק הלכה, כיון דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני, אלה דבריו ז"ל*.

ואני בעניי תמיה עליו, דאדקשיא ליה על הרי"ף, תקשי ליה על הש"ס, כיון דדברים אלו לא מפי עצמו אמר, רק העתיק מן הש"ס. ואין לומר דמה שלא הקשה כן מן הש"ס, הוא מפני שזו היא דרך הש"ס להביא כל הדעות, אף על גב דלא קיימי לפום קושטא דמילתא, מה שאין כן הרי"ף דשונה הלכות פסוקות, דהוי ליה לפסוק כשמואל נגד רב הונא בר תחליפא. דהא אם איתא דלא סבירא ליה לתלמודא להך פסקא דרב הונא בר תחליפא דכל דאלים גבר, הוה ליה לפסוק בהדיא הלכה, ולימא הלכה כשמואל, כדרכו בכל התלמוד*⁴.

הן אמת דתקשי נמי הכי לרש"י ז"ל ולתוס' לתירוצא קמא דסברי דלית ליה לרב הונא בר תחליפא דהלכתא כשמואל בדיני, אמאי לא מסקינן שם בגמרא והלכתא כוותיה דשמואל, כיון דסוגיא

•• מתנת ידו ••

1. ראה מש"כ רבינו עוד בדבר זה להלן כלל קמח, קמט, קנא, קצג. 2. ספר הכריתות ימות עולם ש"ג אות כא, הליכות עולם ש"ה פ"ה אות ב ועוד. 3. וכ"כ הב"י חו"מ ס' קע בשמם, ע"ש. 4. ולשון החיד"א בעין זוכר מערכת הה' אות ב: וחזיתיה להרב החסיד שבכהונה בספרו הנחמד וכו' אשר מילא את ידו ודרך קסתו קסת גיבורים על הרב הגדול מהר"ש אלגאזי וכו'. ועוד צידד צדדים בזה הרב יד מלאכי. והמעייין ישר יחזה דיש לדקדק בדבריו ז"ל, ואין רצוני להאריך. ועוד לא הרגיש דהרי"ף

וכן כתב שם (גיטין שם) הר"ן בחידושו
על הש"ס, דאף על גב דבעלמא נקטינן
כשמואל בדיני, בהא נסתפקו בעלי הגמרא,
וקיימא לן כספקיהו. וכן פסקו הגאונים
ז"ל. וכן כתב הריטב"א שם בשם הגאונים.⁷
ועיין פרי האדמה ח"ב דף ע"ח ב' (פ"ג מהל'
שכנים הל' י) שהאריך בפירושו דהאי
סוגיא:

קמח. הלכה כרב באיסורי וכשמואל
בדיני⁸

אמרינן אף היכא דפליגי בפסק הלכה
אליבא דתנאי. כן למדתי מדברי הרי"ף
והרא"ש (שבת) ס"פ במה בהמה, ופ"ק
דעירובין⁹, ושם פ"ד¹⁰ גבי דיר וסרה,
דבמאי דאיפליגו רב ושמואל בפסק הלכה
דתנאי כתבו דקיימא לן הלכה כרב
באיסורי. וכן בפרק שור שנגח את הפרה¹¹
דפסק שמואל כרבי, כתבו דהלכה כשמואל
בדיני, יעויין שם. וכן בפרק נערה
שנתפתתה¹² גבי ושמואל אמר הלכה
כאנשי גליל כתבו דקיימא לן הלכה

דעלמא הכי אזלא, דפסקינן כוותיה בדיני.
ותו, דאם איתא דסמיך תלמודא אמאי
דקיימא לן כוותיה דשמואל בדיני, איך
פסקו כל הפוסקים להא דרב הונא בר
תחליפא דכל דאלים גבר⁵.

אלא ודאי מוכרחים אנו לומר דקים ליה
לתלמוד דבהא לית הלכתא כשמואל,
משום איך טעמי שכתבו התוס' והרא"ש,
אי משום דמסתברא טעמיה דרב, או
משום דשמואל תרגמה להא דרב⁶.

ומעתה אזדא לה תמיהתו של הר"ש
אלגאזי שתמה על הרי"ף ז"ל, כיון שכבר
קדמוהו בקושיא זו על הש"ס. ומה שתירצו
על התלמוד, יתכן ג"כ על הרי"ף ז"ל.
ודוגמתו תמצא בפרק תפלת השחר (ברכות
יח, ב) גבי מחלוקת רבי יהודה ורבנן עד
אימת הוי זמן המנחה, דמסקינן בגמרא
השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא
כמר, מאן דעבד כמר עבד, ומאן דעבד
כמר עבד, העתיק הרי"ף (שם יח, ב בדפי
הרי"ף) הלשון כצורתו, וכן פסקו הפוסקים
לענין דינא.

• • • מתנת יד • • •

והרא"ש לא הזכירו רב הונא תחליפא, אלא כתבו סתם, והשתא דלא איתמר וכו', כאשר יראה המעיין
מאשר צידד ושקיל וטרי וכו'. והוא פלא על גדול שכמותו (המהר"ש), ואין לעייל פילא בקופא דמחטא.
ושם גם הקשה על המהר"ש אלגאזי דהוא עצמו ביבין שמועה כלל שנה כתב לדברי התוספות הנ"ל.
וראה מצפה איתן גיטין שם מש"כ ליישב דשאני הכא דשמואל תרגמא אליבא דרבי, וראה כלל הבא
מש"כ רבינו אי פסקי' כשמואל כשאמר אליבא דתנאי. 5. רמב"ם פ"ג מהל' שכנים הל' י, שו"ע חו"מ
סי' קע סעיף ב. 6. ראה ספר יעקב לחק לימוד לח בשם רבינו. 7. ושם: ואע"ג דקיי"ל הלכתא
כשמואל בדיני, היינו כל היכא דלא נסתפקו בדבר בגמרא, אבל הכא שנסתפקו בדבר לא, שהרי ספק
הוא קודם דהא מילתא אם הלכה כרב או כשמואל, ואילו פסקו הלכה כרב בהדיא ודאי הוי הלכתא
כוותיה, אף עכשיו נמי שנסתפקו אם הלכה כמותו אנן לא נכריע. ע"ע שם מש"כ לבאר מ"ט אמרי' כל
דאלים גבר ולא אמרינן שודא דדייני. 8. בכורות מט, ב. וראה הערה ריש כלל קמז. 9. ב, א בדפי
הרי"ף. רא"ש פ"א סי' ח. ובספר אהל ישרים מערכת הה' אות ב כתב דכן מבואר גם בדברי הרא"ש
ב"מ פ"ג סי' י. 10. יא, ב בדפי הרי"ף. רא"ש פ"ד סי' ב. 11. רי"ף ב"ק כא, א בדפי הרי"ף. רא"ש
ב"ק פ"ה סי' ג. וע"ש תוספות מח, ב ד"ה ושמואל, ספר ארצות החיים דרוש ב דף נח ע"א. 12. רי"ף

י"ד (א') [ב'] ד"ה כמאן, ובקמא מ"ח ב' (ד"ה ושמואל), ובפרק הזהב (ב"מ) מ"ט א' ד"ה כל הא²⁰. ואתה תחזה שהזכירו זה הכלל בפסק הלכה אליבא דתנאי.

ודע דאף היכא דפליגי רב ושמואל בפירושא דמתניתין או בטעמא דידה, אית לן למיזל נמי בתר כללא דידהו. וגם זה למדתי מדברי הרי"ף (שבת מג, ב בדפי הרי"ף) והרא"ש (שם פרק טז סי' ב) בפרק כל כתבי. דעל מה דפליגי רב ושמואל שם קט"ז ב' בפירושא דמתניתין דמפני ביטול בית המדרש, פסקו הם ז"ל דהלכה כרב. וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ג מהל' שבת הל' י"ט, מטעמא דקיימא לן הלכה כרב באיסורי, וכמבואר בהרב המגיד שם²¹.

ותו אשכחנא להרי"ף (ב"מ מח, ב בדפי הרי"ף) והרא"ש ז"ל (שם פ"ו סי' י) בפרק האומנין דאמאי דאפליגו רב ושמואל שם ע"ח ב' בפירוש המשנה או שנעשית אנגריא וכו', כתבו הם ז"ל דקיימא לן הלכתא כשמואל בדיני. וכן פסק הרמב"ם בריש (פ"ד) [פ"ה] מהל' שכירות (הל' א), עיין שם.

וע"ע הרמב"ם פרק י"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' ה', דעל מה שנחלקו רב ושמואל בפרק השוחט והמעלה (זבחים) ק"י א' בטעמא דמתניתין דהמקריב קדשים

כשמואל בדיני. וכן נראה דעת הרמב"ם, מדפסק בכולהו כדעת הרי"ף רבו¹³, דוק ותשכח.

וכן יש להוכיח עוד מדברי בעל הלכות גדולות בפ"ד דברכות דף ד' ע"א גבי תפלת ערבית רשות (ברכות כז, ב), דלפום גירסתיה דגריס התם ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות¹⁴, כתב הוא ז"ל והלכה כרב באיסורי, והכא תפלה איסורא היא, ע"כ. וזו היא גם כן גירסת הסמ"ג בעשין י"ט¹⁵.

והרשב"א (ברכות שם) נמי כתב ופסקו הגאונים ז"ל דהלכה כמ"ד רשות, דתפלה כאיסורי נינהו, והלכה כרב באיסורי וכו', עיין שם¹⁶. וגרסת התוס' נמי כך היא, עיין דף כ"ו א' ד"ה טעה, וכ"ז ב' ד"ה הלכה¹⁷. וע"ע הרא"ש בראש הפרק (סי' ב) שכתב הא קיימא לן דתפלת ערבית רשות, והלכתא כרב באיסורי וכו', עיין שם¹⁸.

וכמעט יש הכרח לגירסא זו, מהא דאיתא בשלהי יומא פ"ז סוף ב' ומי אמר רב הכי, והאמר רב הלכה כדברי האומר תפלת ערבית רשות, עיין שם¹⁹. וכן מוכח עוד בספר יראים להר"א ממין ז"ל דף ס"ב ב' (סי' רסח), לך נא ראה.

והכי איכא למילף תו מדברי התוס' פ"ב דמגילה ח"י ב' (ד"ה נקוט), ובמרדכי שם (סי' תשצא). ועיין עוד תוס' פ"ק דכתובות ^{אוצר החכמה}

•• מתנת ידו ••

כתובות כ, ב בדפי הרי"ף. רא"ש כתובות פ"ד סי' לא. 13. ראה להלן כללי הפוסקים כללי הרמב"ם כלל לב דהרמב"ם תלמיד הרי"ף היה. 14. דלפנינו הגי' רבא. 15. וכן עמד המגילת ספר על הסמ"ג שם בזה. 16. ושם כתב גם משום דתפילה דרבנן, ובשל סופרים הלך אחר המיקל. 17. נראה יותר שכוונתו לתוס' שם ד"ה והלכתא שגרס רב. 18. עי' מעדני יו"ט שם אות ט שעמד בזה שלפנינו ליתא הגירסא: אמר רב. 19. וכן מבואר ברש"י שם דגרס כן בברכות. 20. וכן העיר המהר"ץ חיות שם גם בשם רבינו. 21. וכ"כ הגה"מ שם אות ל.

ושמואל תליא במשמעותא דמתניתין, הגם דקיימא לן כרב באיסורי, כיון דפשטא דמתניתין משתמעא שפיר כשמואל, פסקינן כוותיה. ואחרי המחילה רבה, הא נמי ליתא, דהא מבואר מדברי הרי"ף דאייתנא, דאף בדפליגי במשמעותא דמתניתין, אית ליה דאזלינן בתר כללין כמדובר*²⁴:

קמט. הלכה כרב באיסורי*²⁵

אינו אלא היכא דפליגי רב ושמואל ולא מצינו מחלוקת תנאים בזה, אבל היכא דפליגי תנאי באותו ענין עצמו, דקיימא לן בהו יחיד ורבים הלכה כרבים, אז קיימא לן כתנא, ולא כרב באיסורי*²⁶. וכיוצא בזה ראיתי להר"ב כנסת הגדולה בכללי הגמרא אשר לו אות (נ"ג) [נ"א] לגבי רבי יוחנן וריש לקיש, יעויין שם*²⁷. כן כתב בעל חזון נחום בפ"ה דזבחים סוף מ"ד לדעת הרמב"ם.

ולדידי המ"ך בערכי לא ברירא הך מילתא כל כך, דהא אשכחנא להרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' ע"ז הל' י' שפסק ספק עבודה זרה אסור, ספק ספיקא מותר,

ואימוריהן בחוץ חייב, פסק כרב מכח כללין, וכמו שכתב שם מרן בכסף משנה, יעויין שם.

וכן יש להוכיח עוד מדברי התוס' דפ"ק דמו"ק ח' ב' ד"ה דקא עביד, דעל מה דפליגי רב ושמואל שם בטעמא דמתניתין דלא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום, כתבו הם ז"ל ונראה דהלכה כרב באיסורי. וכן כתב שם הרא"ש (סי' יג) בשם הרמב"ן ז"ל, יעויין שם. מבואר שפיר דלדעת שלשה עמודי ההוראה ושאר כמותיהן הך כללא דרב ושמואל נוהג בכל מקום ובכל זמן.

ואחרי הדברים¹²³⁴⁵⁶⁷ והאמת האלה, אני תמיה טובא על מהרש"ל ז"ל בים של שלמה על יבמות פ"ג סי' ב'²², ועל מוהר"ש אלגאזי בהליכות אלי כלל ער"ב, שכתבו בפשיטות דאין כלל זה נוהג אלא היכי דפליגי אליבא דנפשייהו. והוא פלא שלא ירדו מחוקקים לעמקה של הלכה זו*²³.

אוצר החכמה

וכן יש לתמוה על הר"ב ראשון לציון שבשלהי ביצה דף צ"ד ב' (מ, א) כתב לדעת הרי"ף, דכיון דפלוגתייהו דרב

•• מתנת ידו ••

22. וכ"כ שם בשם הנימוק". 23. ועיין ספר אהל ישרים שם מש"כ לתרץ קושית רבינו. 24. ראה עין זוכר מערכת הה' אות ג שכתב להליץ בעד הראשון לציון דאין כוונתו דהאי כללא לא איתמר אלא היכא דפליגי בענינים אחרים ולא כי פליגי בפירושא דמתני', ומודה הוא דהכלל הוא אף היכא דפליגי בפירוש דמתני', אך ס"ל דאי פליגי בפירוש המשנה ופשט המשנה אתי שפיר כחד מינייהו, אז הלכה כמאן דמתניתין מתיישבא טפי ופשוטה לדעתו. ומצינו כיו"ב לרבינו להלן כלל קצד שכתב בשם הראשון לציון מעין זה, דלא אמרינן הלכה כבתראי אלא היכא דפליגי בסברא, אבל אי פליגי אמוראי בשמעתא דמתניתין אזלינן כמאן דמשמעות המשנה כמותו, ושם השיג עליו רבינו בזה. וע"ע ספר חיים ומלך פ"ג מהל' נזקי ממון הל' ג, אהל ישרים שם בהגה"ה מבין הגהמ"ח מש"כ לתרץ קושית רבינו. וע"ע עין זוכר שם מש"כ להעיר ע"ד הראשון לציון. 25. בכורות מט, ב. וראה עוד הערה לעיל כלל קמז.
26. ועיין ספר אהל ישרים מערכת הה' אות ד לענין היכא דפליגי אמוראי בפלוגתא דרב ושמואל.
27. וע"ע מש"כ בשו"ת בעי חיי יו"ד סי' פד לענין היכא דפליגי עם אחרים, אם גם בזה אמרי' דהלכתא

כברייטא דפרק כל הזבחים (זבחים) ע"ד א', דאוקימנא לה כרבי שמעון משום דרב סבירא ליה כוותיה, והלכה כרב באיסורי. וכדנראה מדברי מרן שם²⁸. וכן בפ"ב מהל' חמין ומצה סוף הל' ו' פסק כרב באיסורי²⁹, אף דכולהו תנאי חוץ מר' חייא ובכללם ר' אושעיא תנו כוותיה דשמואל³⁰. הרי דלא

אשגח לכללא דיחיד ורבים דתנאי משום כללין דהלכה כרב באיסורי. אוצר החכמה מ"ד, דאין זה כדאי לדחות הכלל דקיימא לן כרב באיסורי, דשמואל אי הוה שמייע ליה אפילו הכי הוה פליג, כדאמרינן בכמה דוכתי בעלמא אנא דאמרי כרבי פלוני, ואף שהוא יחיד לגבי רבים³⁵, וכל שכן לגבי רב דאמרינן בש"ס עלה רב תנא הוא ופליג³⁶, ע"כ.

ולי אני המ"ך נראה דאין זה כדאי לדחות דברי הכס"מ, דמה ענין אנא דאמרי כרבי פלוני, דההוא לא לענין פסק הלכה איתמר, ולא פסקינן כיחיד במקום רבים משום זה, אלא דקאמר הכי להראות שסמ"ך דבריו אאיזה תנא אף שהוא יחיד, כי היכי דלא לימרו דאתי דלא כמאן, או כי היכי דלא ליתותב מברייטא, כמו שכתב הכס"מ בפ"ב מהל' שגגות הל' ו', עיין שם. ותו דאי נמי נימא כדבריו דהוה פליג

ומיהו צריך להתיישב הרבה בענין זה, שהרי כתב הכנסת הגדולה בסוף ספרו³³, דהיכא דאיכא כלל אחר המתנגד לזה, לא אהני לן הק כללא, עיין שם, ובשיירי כנסת הגדולה אות ל"ג מכללי התלמוד³⁴:

אה"ח 1234567

קנ. הלכה כשמואל באיסורי

פסקינן לפעמים היכא דאשכחן ברייתא דפליגי תנאי בההיא פלוגתא גופא דאיפליגו בה רב ושמואל, ואתי שמואל כת"ק, די"ל דברייטא לא הוה שמייע ליה לרב, דאי הוה

•• מתנת יד ••

כרב באיסורי וכשמואל בדיני. וראה מש"כ רבינו עוד בזה להלן כלל תקפה. 28. כס"מ שם. וע"ש ספר פרשת הכסף וספר עבודת המלך מש"כ להעיר דנמצא דהרמב"ם פסק כתנא משום דאמורא ס"ל כוותיה, ולא כמש"כ בהל' דעות פ"ו הל' ז דשבקינן לאמורא משום התנא. 29. כ"כ המ"מ שם. 30. פסחים ח, ב. 31. ב"ק מח, ב. 32. כ"כ המ"מ שם. 33. השמטות סוף הכללים. 34. ושם כתב ראייה לזה. וע"ע מש"כ בזה כנה"ג יו"ד סי' כא הגהב"י אות תיא, ובשו"ת בעי חיי יו"ד סי' יח. וכ"כ עוד שם חו"מ סי' שסג הגהב"י אות ב דהאי כללא דהלכתא כוותיה בדיני, זהו בדליכא כלל אחר מנגד לזה, אבל היכא דאית כלל אחר מנגד לזה והוא כלל גמור, לא מהני האי כללא לפסוק כמותו, דמה ראית, ונשאר הדבר תלוי ועומד. 35. כגון ערכין כד, ב אמר לך רב הא מני רבנן היא, ואנא דאמרי כרבי. 36. עירובין נ, ב.

ברייטא, לא הוה פליג אתנא קמא. ויש להן על מה שייסמוכו בדברי הגאונים ז"ל, שכל דבריהם דברי קבלה, דרשנים פגשנים בנימוקי יוסף פ"ק דבתרא דף קס"א ע"ב (ז, ב בדפי הרי"ף) וז"ל, ופסקו הגאונים כרבי, משום דקיימא לן הלכה כרבי מחבירו, ודלא כרב הונא, דאף על גב דמילתיה דרב הונא אזלא כרבי שמעון בן אלעזר, היינו משום דברייטא לא שמייעא ליה, דאי הוה שמייעא ליה, הוה ליה למימר הלכה כרשב"א, ולא הוה ליה למעבד המימרא באנפי נפשה, אלא ודאי לא שמייעא ליה. הילכך סברא לומר דאי שמעה הוה אמר כרבי, ולמיזל בתר כללא דאית לן הלכה כרבי מחבירו, הילכך כרבי קיימא לן, ע"כ. אף הכא נמי אית לן למימר, דאי ברייטא הוה שמייעא ליה לרב, מסתמא הוה אזיל בתר כללא דיחיד ורבים הלכה כרבים, ולא הוה פליג את"ק, וכדעת מרן ז"ל.

וע"ע במים חיים להפרי חדש דף ט"ו ע"א (פ"ד מהל' ברכות הל' ח) ⁴¹ ובספר חזון נחום גופיה סוף פ"י דמנחות (מ"ט) דף ע' ב', שגם הוא נתנבא בזה הדבר בשעת דוחקו. וע"ע הרמב"ן במלחמותיו ר"פ המביא כדי יין (יח, ב בדפי הרי"ף), וספר ראשון לציון דף ע' ע"ג (ביצה טז, א) ⁴²,

רב, הוה עבדינן עיקר כברייתא ולא כרב, וכמו שתמצא להרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' תרומות הל' ו', דפסק כברייתא ³⁷, ולא כרב דפליג עליה, עיין שם. ומה גם דלא אמרינן רב תנא הוא ופליג אלא מתוך דוחק גדול, כמו שכתב הליכות עולם בש"ב פ"ב (אות י). וכן מצאתי להריטב"א בשיטת עירובין דף ג' ריש ע"ג (ג, א), ודף ס"ו א' (פט, א), ולרבינו בצלאל בשיטה מקובצת על ב"מ דף י"ט ע"ד (ד, ב) ³⁸. וכן כתב כריתות בלשון לימודים ש"ג סי' קמ"א, יעויין שם ³⁹.

ואף גם זאת מצינו דאיתותב רב מברייתא ולא משני תלמודא רב תנא הוא ופליג, כמו שכתב שם מוה"ר יוסף קארו בכלליו מפ"ג דמכות (יח, ב). ואני מצאתי עוד כן בפ"ק דסוכה י"א ב', ובפ"ק דמנחות ה' א', עיין שם ⁴⁰.

וצא ולמד ממה שכתב הרי"ף ז"ל בפרק אלו טריפות (חולין יז, א בדפי הרי"ף) גבי גלודה הילך לשונו, ואילו איתא להא מתנייתא, לא הוה מפליג עלה רב ורבי יוחנן, ואי אפילו איפליגו עלה ואיתה הוה מותבינן להו תיובתא וכו', ע"כ לענייננו.

מוכח שפיר דדברי הכס"מ נכונין בטעמן, דאי הוה שמייע ליה לרב ההיא

•• מתנת יד ••

³⁷. סנהדרין פג, ב. וכמש"כ הכס"מ שם דאע"ג דרב פליג, לא שבקינן מתניתין מקמי דרב, ובגמרא שם נתבאר דהוא ברייתא. ³⁸. ושם גבי ר' חייא. וכ"כ בביצה ו, ב דניחא ליה למימר דברייתא משבשתא היא ולא לומר דרב תנא ופליג. ³⁹. וכ"כ רבינו עוד להלן כלל תקנא. ⁴⁰. ע"ע ספר חשבונות של מצוה לאדר"ת עמ' שצט שהקשה על הא דברכות מט, א מ"ט לא הקשו שם תיובתא דרב ותירצו דרב תנא ופליג. והשדי חמד בספרו מכתב לחזקיה דף טז ע"ד, הקשה על הא דאמרי' ברכות לז, א תיובתא דרב ושמואל תיובתא, ואמאי לא משנינן דרב תנא ופליג. ועיין במש"כ בשדי חמד מערכת הר' כלל נח לתרץ בזה. ⁴¹. וע"ע שו"ת מים חיים סי' יג שכ' הוה מצי לשנויי רב תנא ופליג, אלא דשינויי דחיקי לא משנינן וכו'. ⁴². ושם: כללא הוא דכל דהברייתא משתמעא ודאי דלא כותיה, אינו חש הש"ס

ובש"ס פרק במה אשה (שבת) ס"א א' 43. ואמת הדבר דאמורא יש לו כח לפסוק דלא כמתניתין והלכה כוותיה, כמו שכתב הרא"ש בפרק לולב הגזול (סוכה פ"ג) סי' ז'. והכי מוכח בס"פ שואל (הרא"ש שבת פרק כג סי' ט), עיין שם. אמנם זהו דוקא היכא דקים לן ידיע למתניתין או מתניתא ופוסק דלא כוותיה, אבל היכא דאמורא אמר מילתא מסברא דנפשיה, ונמצא ברייתא דלא כוותיה, כבר כתב הרא"ש גופיה בפרק מי שמתו (ברכות פ"ג) סי' ל"ה, דאז סמכין אברייתא, דאילו הוה יודע האמורא הברייתא, לא הוה פליג עליה, ע"כ 44. וכן כתב עוד בפ"ק דבתרא סי' מ"ב, עיין שם. וע"ע בפרק ר"א דמילה (שבת פרק יט) סו"ס ו' 45.

וכפי הנראה לענ"ד, גם הרמב"ם ז"ל אזיל בשיטת הרא"ש זו, דהא בפ"ז מהל' ס"ת הל' ט"ז פסק ומותר לכתוב שלש תיבות בלא שירטוט, יותר על זה אסור. והיינו כברייתא דמייתי תלמודא בפ"ק דגיטין ו' ב', עלה דקאמר ר' יצחק שם שתים כותבין שלש אין כותבין. והיינו טעמא דאילו ידע ר' יצחק ברייתא לא הוה פליג עליה, וכמו שכתב הרא"ש ז"ל.

אוצר החכמה

•• מתנת ידו ••

להקשות, דודאי דדחויים דבריו, דלא פריך הש"ס אלא אם מסתפק דאיכא לשנויי. וכל זה הסכימו אליו בכללי התלמוד. 43. ושם: א"ל אביי דילמא ר' יוחנן הא מתני' לא הוה שמיע ליה, ואי הוה שמיע ליה הוה הדר ביה וכו'. 44. וכ"כ הב"י או"ח סי' עג בשמו. וכ"כ התוספות ר"ד ע"ז ו, א: אילו הוה שמיע ליה לרבי יוחנן ההוא מתניתא הוה הדר ביה ולא הוה פליג עליה, כדמשכחין בכמה דוכתי דאמרי אמוראי מילתא מסתברא ומשכחי ברייתא דלא כוותייהו והדרו בהו ואמרי אי תניא תניא. ובכל כללי דאמרינן פלוני ופלוני הלכה כפלוני היכא דמשכחין מתניתא כאידך עבדינן כוותיה, ולא סמכין אהיא כללא, אלא אמתניתא. ואי תניא כמר וכמר אהדינן לכללא. 45. ושם: וכיון דלא שמיע להו להני אמוראי, אפשר דאי הוה שמיע להו לא הוה פליגי וכו'. 46. ראה ב"י יו"ד סי' נז. וע"ע מעדני יו"ט חולין פ"ג סי' מ אות ש מש"כ לתרץ עוד בזה. 47. וע"ש בלח"מ ובספר עיני אברהם מש"כ ע"ד הכס"מ.